

| Emberség és szaktudás

Az IMEI-ben azokat az elmebetegeket gyógyítják, akik — bár bűncselekményt követtek el — betegek, s ezért nem büntethetők. Mindenféle betegség megrendítő, de egyik sem annyira, mint az elmebetegség. Az egészséges emberben félelemmel vegyes tisztet él az elmebeteg iránt. Még a legközvetlenebb hozzátartozókban is van egy kis riadalom. S noha mások előtt nem vallják be, megkönnyebbülnek, ha betegük intézetbe kerül.

Mindezek után érthető, hogy különös tisztelettel vesszük körül azokat, akik ilyen betegek ápolására, gyógyítására tették fel az életüket, akiknek hivatásához hozzátartozik a részvét, az irgalom, a segítőkészség és ama

makacs hit, hogy ha lassan, ha csak centiméterenként is közeledik az eredmény, a beteg egyszer visszatérhet az egészségesek közösségébe. A teljes gyógyulás gyakran elérhetetlen, mégis konokul küzdenek azért, hogy betegük állapota ne romoljék, hanem elfogadható szinten stabilizálódjék.

Brandt Józsefné bv. főtörzsőrmester immár tizedik éve dolgozik az IMEI-ben mint ideg- és elmeápoló. Második éve a II. férfi pszichiátriai osztály megbízott osztályvezető ápolója. Huszonegy éves korában, 1974 nyarán lépett be ide. Vajon mi készített arra egy fiatalasszonyt, hogy a legnehezebbre vállalkozzék?

— Már kislánykoromban elhatároztam, hogy ápolónő leszek. Ahogy elvégeztem az általános iskolát, beiratkoztam az egészségügyi szakiskolába. Innen, amint végeztem, az István kórházba kerültem. Nagyon idegesített, hogy „hálapénzt” dugdostak a köpenyzebembe a betegek hozzátartozói. Elhatároztam, hogy előbb-utóbb olyan munkahelyet keresek magamnak, ahol csak gyógyítással foglalkozhatok, ahol nem aláznak meg borralalóval.

Férjhez mentem, megszületett az első fiam. Igénybe vettem a gyest, s hogy ne lepjen meg a „kismamabetegség”, az unalom, beiratkoztam az ideg- és elmeápolói szakiskolába. Amikor megszületett a második fiam, a gyés ideje alatt elvégeztem a csecsemő- és gyermekgondozói szakiskolát. Két szakmával felvértezve jelentkezni mertem az IMEI-be ápolónőnek. Kiderült, ha tudom, hogy ide jövök, akkor sem képezhettem volna magam jobban, mint így, hiszen gyakran az az érzésem, hogy bár felnőtt betegek az ápolójaim, mégis néha olyanok, mint a nagycsoportos óvodások.

Azon az osztályon, ahol Brandt Józsefné dolgozik, 82 beteg van. 12 ápoló — férfiak, nők vegyesen — visel gondot rájuk, három műszakban — délelőtt, délután és éjszaka. Kevesen vannak, egy-egy ápolóra súlyos teher nehezedik, s minnekutána emberekről — súlyosan beteg emberekről — van szó, nem is lehet lazí-

tani. Teljes összpontosítást követel ez a munka, érzelmileg és szellemileg jelen kell lenni, hiszen elég egy félmondat, s következménye van. Ha jó időben és pontosan hangzik el, akkor viszont többet ér, mint a gyógyszer.

— Amikor látom, hogy a kollégáim nagyon kimerültek, nagyon fáradtak, akkor beosztásomtól függetlenül bent maradok. Itt a betegek érdeke az első, nem lehet fáradt az ember. Ha az, akkor ez sokkal súlyosabb következményekkel jár, mint néhány túlóra. Szeretjük mindannyian, ha jó a légkör, ha a betegek nem magukkal foglalkoznak, hanem játszanak, tréfálnak, nevetnek, ha oldott a hangulat. Ilyenkor érezzük, hogy nem dolgozunk hiába.

Felszabadult légkörben jobban megnyílnak az emberek, könnyebben elmondják, mi bántja őket. Ilyenkor úgy ömlik belőlük a szó, hogy el sem lehet állítani. Mi ennek örülünk, hiszen sok beteg nem akar kapcsolatba kerülni senkivel, ellenséges hallgatásba burkolózik, gyanakszik, kényszerképzetekkel küszködik, s minket hibáztat azért, mert itt van. Sokan nem ismerik el betegségüket, szégyellik állapotukat. Épp ezért örülünk, ha sor kerül egy-egy hosszabb beszélgetésre. Sajnos nem mindenkire jut egy-egy fél délelőtt. Óriási tapintatra van szükség, amikor be szeretnénk fejezni a beszélgetést. Érezni kell azt a pontot, amikor felállhatunk.

— Vannak olyan napok, éjszakák, amikor feszültség vibrál a levegőben, amikor szinte érezni lehet, hogy valami készül. Ilyenkor nyugtalanabbak vagyunk, de nem látszik meg rajtunk, igyekszünk úgy viselkedni, mint máskor, természetesen mozgunk, társalgunk, s közben várjuk, hogy kin tör ki a betegség. És ha bekövetkezik, megnyugszunk. Akkor viszont elkeseredünk, ha olyan beteg esik vissza, aki már sokkal jobban volt, akinél látszatra nagy javulás következett be. Természetesen amikor véget ér a roham, újra reménykedünk, hogy lesz gyógyulás, hogy ez csak átmeneti rosszullét.

A betegek hihetetlen érzékenységgel figyelik az ápolókat, szavaikat, tetteiket, hanghordozásukat, s ha valami nem tetszik nekik, gyors és viharos érzelmi kitöréssel reagálnak. Nem szeretik, ha sajnálják őket, azt akarják, hogy ugyanúgy bánjanak velük, mintha egészségesek lennének. Miközben vágyakoznak a megértesre, miközben őszintén feltárják önmagukat, másnap már szégyellik „gyengeségüket”, úgy érzik, kiadták magukat. Ilyenkor fokozottabban kell vigyázniuk az ápolóknak, nehogy ürügyet szolgáltatassanak, nehogy észrevegyék, hogy az előző beszélgetés befolyásolta őket. Arra is vigyázniuk kell, hogy ne kérdezzenek semmit a bűncselekményről.

— Soha nem kérdeztem egyik betegről sem, hogy miért került hozzánk. Egyrészt, óhatatlanul, szinte tudat alatt csak riasztana a súlyos bűncselekmény, másrészt nem akarom, hogy kérdésem egy rossz pillanatban érje a beteget. Így sok zavar elkerülhető. Ha akarja, elmondja, de ha nem, nem szabad érdeklődni. A beszélgetés során feltárul egy-egy ember, akkor kitapintható mi érdekli, miről lehet vele beszélgetni, mi köti le a figyelmét. Talán furcsa, hogy örülünk, ha a tévében labdarúgó-mérkőzés van. Ilyenkor mindenki vidám, felszabadult, tele van várakozással, s utána is sokáig foglalkoznak egy-egy meccsrészlettel, egy-egy szép góllal.

A betegek hallatlanul érzékenyek, megérik, hogy ki az, aki komolyan érdeklődik irántuk. Elfogadják — de csak tőle — a segítséget, a szeretetet. Gyakran érzi úgy az ápoló, hogy egy cérnaszálon közlekedik. Az sem jó, ha valamelyik beteghez túl közel kerül, az sem, ha távol marad, meg kell találni az ideális közelséget. Ez a legnehezebb, de nem lehetetlen. Teljes szellemi és fizikai frissesség, beleérzőképesség, mély emberség kell hozzá. S ezen felül: szaktudás. Az előzőek nélkül a szakmai tudás könnyen üres pózzá merevülhet, szakmai tudás nélkül pedig érzelmű csapongássá válhat az emberség. Mindkettő szélsőség, tehát el kell kerülni.

Vannak nagyon nehéz időszakok, amikor minden tudásra-emberségre szükség van. Amikor egy-egy beteg megmakacsolja magát s kijelenti, hogy nem eszik, mert az étele mérgezett, vagy a másik, aki nem akar sem levátkózni, sem fürdeni, csak fekszik az ágyán ruhástul. Milyen óriási lelkiereő kell odaülni az ágyuk mellé és beszélni, amíg felvillan valami a szemükben és enni kezdenek vagy kimennek a mosdóba. Az érzelmi feszültség megviseli az ápolókat, gyakran ólmos fáradtsággal zuhannak ágyba. S várja őket a második vagy harmadik műszak, a család, a férj! Vajon megértik-e azt a missziós hivatástudatot, azt a már-már emberfeletti lelki-fizikai erőfeszítést, amit ez a munkakör igényel?

— Ezt a munkát kiegyensúlyozott családi háttér nélkül nem lehet végezni. Nálam ez rendben van. A férjem rengeteget segít, nélküle nem tudnék úgy és annyit dolgozni, mint mellette. Amikor hazamegyek, már mindent elvégzett, nem sokat segítek az otthoni munkában, ő van a két főnkkal, ő vezeti a háztartást. Megérti, hogy az én munkám ilyen. Segít, nem tesz szemrehányást, számomra ő a biztos pont. Nélküle idegölőbb, fárasztóbb lenne a munkám, s talán nem is bírnám. Persze, a kollégák is segítenek, mindnyájan arra törekszünk, hogy megért-sük betegeinket. Tudjuk, nem látványos ez a munka, lassan lehet eredményt elérni, de mi minden apró sikernek örülünk. Erőt merítünk abból, hogy a betegeknek szükségük van ránk, hogy tőlünk is függ, enyhül-e a betegség vagy súlyosbodik.

*

Igen, meg kell érteni a betegeket, mert ha ismerjük cselekedeteik, gondolataik rugóját, akkor már kevésbé félelmetesek, riasztóak, akkor inkább arra figyelmeztetnek, hogy az emberi elme ereje véges. Ha emberhez nem méltó feladatot kényszerítünk rá, könnyen összeroppan. Nem felejthetjük el ugyanis, hogy ezek a betegek évekkel-évtizedekkel ezelőtt egészségesek voltak, dolgoztak, tanultak, részei voltak egy családnak, egy közösségnek, s aztán hirtelen bekövetkezett az elme napfogyatkozása.

Ács Jenő